לאכשורי גברא לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן לאכשורי פירא מאי ת"ש פועלין אוכלין ענבים בראשי אומניות שלהם ובלבד שלא יהבהבו באור התם משום ביטול מלאכה כי קא מיבעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו מאי ת"ש [א]לא יהבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל [ב]ולא יפריך ע"ג הסלע ויאכל אבל מפריך על יד על יד ואוכל התם משום ביטול מלאכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד משום מתוקי פירא סלע מאי מתוקי פירא איכא אי אפשר דלא ממתיק פורתא ת"ש [ג]פועלין שהיו עודרים בתאנים (ד) [ד]וגודרים בתמרים ובוצרים בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלים ופטורים שהתורה זיכתה להם [ד]בפיתם לא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעה"ב [ה]ולא יספות במלח ויאכל מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי ולא יספות במלח ויאכל ורמינהו [ו]השוכר את הפועל לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל [ו]שכרו לבצור שכרו למסוק שכרו ללקט הרי זה אוכל ופטור שהתורה זיכתה להן קצץ אחת (ט) ואחת יאכל שתים שתים לא יאכל וספופת במלח ויאכל אהייא אילימא אסיפא כיון דקצץ כל היכי דבעי ליכול אלא לאו ארישא אמר אביי לא קשיא כאן בארץ כאן בחוצה לארץ בארץ קבעא ספיתא בחוצה לארץ לא קבעא ספיתא אמר רבא מי איכא מידי דבארץ קבעא ספיתא מדאורייתא ובחוצה לארץ לא קבעא ספיתא ומותר לכתחילה אלא אמר רבא [ח]בין בארץ בין בחוצה לארץ חדא לא קבעא ספיתא תרתי קבעא ספיתא קצץ בין ספת ובין לא ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל לא קצץ ולא ספת אוכל שתים שתים ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל ואע"ג דנטל רשות מבעה"ב [ט]דאיטביל להו למעשר וקבעא ספיתא ותרתי [י]דקבעא ספיתא מנא לן אמר רב מתנא דאמר קרא [יא]כי קבצם כעמיר גורנה: תנו רבנן פרות המרכסות בתבואה והדשות

אכשורי גברא. להכין עצמו לאכילה מרובה לא מיבעיא לן שהרי לא אסרה עליו תורה ואפי' לאו כענבים ודבר אחר דמי להתם גבי ענבים אכשורי פירא הוא: **פועלין אוכלין ענבים.** כל אכילתן משהין עד שמגיעין לראש אומניות שהן בגלוי והשמש מכה אותן וממתקן: **ראשי אומניות.** ראשי שורות הכרם בלשון ארמי אומייתא (ב) ובלע"ז אורמ"ן: **הכא משום ביטול מלאכה.** שמבטל עצמו כשמהבהב: **דאיכא אשתו ובניו.** שלא נשכרו אצל בעל הבית ומהבהבין לו: **ולא יכמור.** יחתוך שמתומינס בעפר חס: **ולא יפריך.** בלייי"ר בלע"ז כמו שעושין לתפוחים: **על יד.** מיד ליד: עודרין מוסקין בוצרין גודרין כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין: **ופטורין.** מן המעשר ולא אמרינן מקח הוא לפי שאין זה תנאי שכרן אלא התורה זכתה להם: **בפיתם לא יאכלו.** משום דינא נקט ליה לפי שאוכלין הרבה: **לא יספות.** יטבול. קס"ד משום ענבים ודבר אחר קאמר ולא משום מעשר אלמא אכשורי פירא אסור: **מנה ודאי כענבים ודבר אחר דמי.** ואע"ג דעלייהו דענבים קא מבדר ליה ולאו מילתא באפיה נפשיה הוא ספת מ"מ דבר אחר הוא אצל מהבהב אימא לך דשמי: **נעדור.** לחפור: **לקשקש.** לכסות שרשים המגולים: **הרי זה לא יאכל.** מן הזיתים שבאילן דבעינן שעת גמר מלאכה: **שכרו לבצור.** בענבים: **למסוק.** בזיתים: **ללקט.** בשאר פירות אותן הנושרין על גב הקרקע: **קצץ.** והתנה עם בעל הבית ע"מ שאוכל הוה ליה כעין מקח: **אחת אחת אוכל.** דספות משתים לא חייל איסור שם גורן בדבר שלא נגמרה מלאכתו: **שתים שתים לא יאכל.** דשתים מכי מטי להו מילתא דמשיבותא כגון קציצה או מקח חייל עלייהו שם גורן כדיליף אסמכתא מקרא לקמן וקביעותא דקצילה ומקח דרבנן היא כדאמרן לעיל (פח:) דאי מדאורייתא אין חילוק בין שתים לאחת: **וספופת במלח ואוכל.** קס"ד ספיתא במעשר לא מהניא ולא נקט ליה אלא לאשמועינן דלא מעכב עליה בעל הבית: **אהייא.** איצטריך לאשמועינן: **אלא לאו אריש'א.** דלא קצץ: **הא לאו בתולה לא בתולה לאחר.** וספיתא לאו משום ענבים ודבר אחר לעניין דינא נקט לה אלא משום דמעשר דאורייתא הוקבעה ספיתא דספיתא במלח גמר מלאכתייהו דגלי דעתיה דלית ליה גורן אחרינא: **מוסר לכפחילה.** בתמיה. היכא דמעשר דידיה מדרבנן מקבע ליה ספיתא מדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון: **ארבי קבעא ספיתא.** כדיליף לקמן בספות משתים לא הוי גורן: **קצץ בין ספת ובין לא ספת.** קציצה משוי גורן כשהן שתים ואחת אחת אוכל שתים לא יאכל וכיון דאקילה ע"י קצילה ליתא בשתים אלא באחת לא קבע בהם ספיתא משום הכי קתני סופת במלח ואוכל ואסיפא דוקא קאי: **לא קצץ ולא ספת אוכל שתים.** ספת לא יאכל שתים דקבעא ספיתא ומשום הכי קתני בגרייתא קמייתא ולא יספות דלאו בקצץ איירי ואכילתו בשתים שתים: **ותרתי דקבעא ספיתא מנלן.** כלומר מנלן דבעינן תרתי ובגיר לא: **כי קבצם כעמיר גורנה.** אין גורן בלא קיבוץ ואין קיבוץ פחות משתים: **המרכסות בתבואה.** [א] שטורין שעורין במים ומייבשין אותן בתנור ודשין אותן בפרות להסיר קליפתן והוא חושלא: והדשות

המרכסות בתבואה. אסמכתא היא: **כי** קבצם כעמיר גורנה. דקתני כדאמר לעיל אלא משום דבספיתא קיימינן נקט ספיתא: לא לעשות לחם מיירי דהיכא דשייכא חלה לא אזלינן בתר גמר מלאכה למעשר [ט] אלא בתבואה לעשות קליות או שתית מיירי: והדשות

טפי לענבים ודבר אחר מהבהב כדמוכח בסמוך ומתוך הסוגיא משמע שלא פשט כלום וגרסה לר"ת דבראשי ליה דשרי הבהב דלא הוי אלא בסומי פירא [יב] אלא באותן שאינן ראויין לאכילה אלא ע"י הדחק [א] ומהבהבן כדי שיהיו טובים לאכול מבעיא ליה אי הוי כענבים ודבר אחר כיון דע"י הבהב אוכל הרבה או דלמא לא שנא הבהב זה מהבהב בפירות ממוקים דשרי ופשיט מרשאים פועלים לטבל פתן בגיר וסבר השתא בפועלין שאין יכולין לאכול אלא ע"י הדחק ומדמי ליה לאוכל שאינו ראוי אלא ע"י הדחק ומיהו ליתא דשיאכלו ענבים הרבה משמע שיכולין לאכול בלאו הכי ותו פשיט מאוכלין בראשי אומניות ובלבד שלא יהבהבו שלא יהבהבו קאי אראשי אומניות דהנהו שרי להבהב שראוין לאכילה אלא ובלבד שלא יהבהבו בדברים שאינם ראויים לאכילה קאמר והשתא קאמר שפיר [ב]מאי מתוקי פירא איכא דעל ידי הסרכה לא יתקנו יותר אותן שאינן ראויין לאכילה דאינן אלא למתק אותן שכבר היו ראויין והא פשיטא דשרי וא"כ משום ביטול מלאכה הוא דקאסרה בריית'א ואתי נמי שפיר הא דקאמר רבא לא יספות במלח משום מעשר אבל אי לאו הכי שרי היינו בראויין לאכילה אבל בשאינם ראויים לאכילה מיבעיא לן בהבהב וספיתא פשיטא לן דהוי כענבים וד"א כדקאמר מעיקרא וגרסה לר"י דלפי' ר"ת לא אסור ענבים וד"א אלא דוקא שאין ראויין ואתי שפיר הא דקאמר דמלח כענבים וד"א היינו דוקא באין ראויין דבראויין שרי כדמשמע במילתיה דרבא ויש לישב שיטת הקונטר' דמה שהקשה דאי ליכא מיתוק אמאי מפרך איכא למימר [ג] מפרך ומשבר לחתיכות קטנות כדי שיוכל לתת בפיו במעט מעט [ג] דשרי לספות במלח לרבא אי לאו משום מעשר משום שנתן לו בעה"ב רשות לאכול דבהכי איירי ובריית'א נמי דשרי לספות באחת אחת היינו משום דמיירי בקצץ [ד]:

קוצץ אחת אחת אוכל. פירש בקונטרס קצץ עם בעה"ב על מנת שיאכל דהשתא הוי כעין מקח גרסה לר"ת דלפירושו קאי אריש'א אשכרו לעדור דאי אשכרו לקצור למה יתנה בחנם כיון דמן התורה אוכל וקציצה נמי אמאי מהניא שלא יאכל שתים שתים כיון דעל חנם הוא קונץ וקשה קצת דמאי פריך כיון דקצץ כל מאי דבעי לאכול למה פשוט לו כל כך שיוכל לאכול במלא משוש דקצץ הא לא פירש לאכול במלא ואיצטריך לקצוץ דמדינא לא הוה אכיל כלל כיון שאשכרו לעדור ור"ח פירש [ה] קצץ שהתנה [ו] שלא לאכול אלא עשר פירות או עשרים והשתא פריך שפיר במאי דבעי יאכלם [ז]: **שתים שתים לא יאכל.** דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וכי תלא שתים ביחד חשיבי גורן כדיליף בסמוך שהלוקח לא יעשה גורן אחר: **באריץ קבעא ספיתא.** והיא דלעיל דקתני לא יספות מייירי בארץ [ח] וא"ת ואתמי לא מוקי לה ההיא דלא יספות משוש ענבים ודבר אחר כדאמר מעיקרא והיא דספת במלא קאי אספיפא ומיירי בין בארץ בין בחוצה לארץ וקמ"ל דלא קבעא ספיתא והשתא לא תקשי ליה הא דפריך אדאביי וי"ל דאי לאו דאשמועינן בשוש מקום דספיתא קבעא לא הוי אשמועינן שוש חידוש ההיא בריית'א דספת ולהכי מוקי להיא דלא יספות בארץ משוש דספיתא קבעא והשתא קמ"ל ההיא דספת דאע"ג דבארץ קבעא בחו"ל לא קבעא: **ותרתי** מנלן דקבעא ספיתא. מקח נמי קבעא בתרתי כדאמר לעיל אלא משוש דבספיתא קיימינן נקט ספיתא:

לאכשורי גברא. להכין עצמו לאכילה מרובה לא מיבעיא לן שהרי לא אסרה עליו תורה ואפי' לאו כענבים ודבר אחר דמי להתם גבי ענבים אכשורי פירא הוא: **פועלין אוכלין ענבים.** כל אכילתן משהין עד שמגיעין לראש אומניות שהן בגלוי והשמש מכה אותן וממתקן: **ראשי אומניות.** ראשי שורות הכרם בלשון ארמי אומייתא (ב) ובלע"ז אורמ"ן: **הכא משום ביטול מלאכה.** שמבטל עצמו כשמהבהב: **דאיכא אשתו ובניו.** שלא נשכרו אצל בעל הבית ומהבהבין לו: **ולא יכמור.** יחתוך שמתומינס בעפר חס: **ולא יפריך.** בלייי"ר בלע"ז כמו שעושין לתפוחים: **על יד.** מיד ליד: עודרין מוסקין בוצרין גודרין כולם לשון לקיטה הן לכל מין ומין: **ופטורין.** מן המעשר ולא אמרינן מקח הוא לפי שאין זה תנאי שכרן אלא התורה זכתה להם: **בפיתם לא יאכלו.** משום דינא נקט ליה לפי שאוכלין הרבה: **לא יספות.** יטבול. קס"ד משום ענבים ודבר אחר קאמר ולא משום מעשר אלמא אכשורי פירא אסור: **מנה ודאי כענבים ודבר אחר דמי.** ואע"ג דעלייהו דענבים קא מבדר ליה ולאו מילתא באפיה נפשיה הוא ספת מ"מ דבר אחר הוא אצל מהבהב אימא לך דשמי: **נעדור.** לחפור: **לקשקש.** לכסות שרשים המגולים: **הרי זה לא יאכל.** מן הזיתים שבאילן דבעינן שעת גמר מלאכה: **שכרו לבצור.** בענבים: **למסוק.** בזיתים: **ללקט.** בשאר פירות אותן הנושרין על גב הקרקע: **קצץ.** והתנה עם בעל הבית ע"מ שאוכל הוה ליה כעין מקח: **אחת אחת אוכל.** דספות משתים לא חייל איסור שם גורן בדבר שלא נגמרה מלאכתו: **שתים שתים לא יאכל.** דשתים מכי מטי להו מילתא דמשיבותא כגון קציצה או מקח חייל עלייהו שם גורן כדיליף אסמכתא מקרא לקמן וקביעותא דקצילה ומקח דרבנן היא כדאמרן לעיל (פח:) דאי מדאורייתא אין חילוק בין שתים לאחת: **וספופת במלח ואוכל.** קס"ד ספיתא במעשר לא מהניא ולא נקט ליה אלא לאשמועינן דלא מעכב עליה בעל הבית: **אהייא.** איצטריך לאשמועינן: **אלא לאו אריש'א.** דלא קצץ: **הא לאו בתולה לא בתולה לאחר.** וספיתא לאו משום ענבים ודבר אחר לעניין דינא נקט לה אלא משום דמעשר דאורייתא הוקבעה ספיתא דספיתא במלח גמר מלאכתייהו דגלי דעתיה דלית ליה גורן אחרינא: **מוסר לכפחילה.** בתמיה. היכא דמעשר דידיה מדרבנן מקבע ליה ספיתא מדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון: **ארבי קבעא ספיתא.** כדיליף לקמן בספות משתים לא הוי גורן: **קצץ בין ספת ובין לא ספת.** קציצה משוי גורן כשהן שתים ואחת אחת אוכל שתים לא יאכל וכיון דאקילה ע"י קצילה ליתא בשתים אלא באחת לא קבע בהם ספיתא משום הכי קתני סופת במלח ואוכל ואסיפא דוקא קאי: **לא קצץ ולא ספת אוכל שתים.** ספת לא יאכל שתים דקבעא ספיתא ומשום הכי קתני בגרייתא קמייתא ולא יספות דלאו בקצץ איירי ואכילתו בשתים שתים: **ותרתי דקבעא ספיתא מנלן.** כלומר מנלן דבעינן תרתי ובגיר לא: **כי קבצם כעמיר גורנה.** אין גורן בלא קיבוץ ואין קיבוץ פחות משתים: **המרכסות בתבואה.** [א] שטורין שעורין במים ומייבשין אותן בתנור ודשין אותן בפרות להסיר קליפתן והוא חושלא: והדשות

המרכסות בתבואה. אסמכתא היא: **כי** קבצם כעמיר גורנה. דקתני כדאמר לעיל אלא משום דבספיתא קיימינן נקט ספיתא: לא לעשות לחם מיירי דהיכא דשייכא חלה לא אזלינן בתר גמר מלאכה למעשר [ט] אלא בתבואה לעשות קליות או שתית מיירי: והדשות

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פי"ג מהל' שכירות הל' י ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין לא טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף יג:

לט ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ב:

מ ד ה מיי' שם הל' י ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף יב:

מא ו מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ב:

מב ז מיי' פ"ה מהלכות מעשר הלכה י יא טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף ק וסעיף קא:

מג ח ט מיי' שם הל' י ופי"ב מהלכות שכירות הלכה י ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע ח"מ סי' שלו סעי' יב:

מד י מיי' פ"ה מהלכות מעשר הל' י טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' לג:

מוסף תוספות

יב. כדי שיהיו טובים יותר, ויאכל מהם הרבה [ובהא] לא קא מיבעיא ליה דודאי שרי דלא אסרה תורה אלא כשמשים דבר אחר עם הענבים כדי לאכול מהם הרבה אבל הענבים הראויות לאכילה שרי לעשות תיקון בגופם לאכול מהם הרבה. תוס' הרא"ש. א. [כגון] במלילות שאינן ראויין אלא ע"י האור, אי נמי כגון שקרים המרים דאמרי' בשחיטת חולין [כה:] שיכול למתקן ע"י האור. ר"מ"ן בשם ר"ת בספר היסר. ב. על גבי סלע. תוס' הרא"ש. ג. דתמצא פירוך שאינו למתק אלא. תוס' הרא"ש. ד. ולפי' ר"ת קשה מה שכתבתי לעיל כדי שיאכל ענבים הרבה, ועוד קשה לפי' ר"ת אמאי לא שני האי דקתני וסופת במלח בענבים הראויין לאכילה. תוס' הרא"ש. ה. דאסיפא קאי ופי'. תוס' הרא"ש. ו. עמו בעל הבית על מנת. תוס' הרא"ש. ז. [ד]למה יעכב בעה"ב ספיתה דקס"ד שאין ספיתה קובעת למעשר וכיון שקצץ לו לא יאכל יותר. רמב"ן. ולישנא כיון שקצץ כל מה דבעי ליכול לא משמע כפירושו דמשמע שהתנאי למעליותא, וגם נ"ל שהתנאי זה לא משוה ליה מקח לחייבו במעשר כיון דבלא תנאי היה אוכל יותר. תוס' הרא"ש. ח. פרש"י ואסיפא דקצץ קאי, ולא רצה לפרש דקאי אשכרו לבצור ולמסוק דא"כ תיפשוט דהבהוב שרי. תוס' הרא"ש. ט. וא"כ הכא אמאי אינו עובר בבל תחסום הרי לא נגמרה מלאכתו לחלה. ר"פ.

תורה אור השלם

1 וְהַבֻּהָה לֹא יֵדָעוּ מַחֲשֶׁבוֹת יְיָ וְלֹא הֵבִינוּ עֲצָתוֹ כִּי קִבְּצָם כַּעֲמִיר גֹּרְנָה: מיכה ד יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' עודרין בתאנים (וגודרין). מז"מ וצ"ב ס"א וגודדין: (ב) שם קצץ אחת אחת יאכל כל"ל ואות ו' ממתק:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה המרכסות בתבואה שטורין כו'. נ"ב ומגמ"ס פי' שמהלכות עליהן לדרכם כמו (שעיה מ) והרכסים לנקעה וכ"ה בירושלמי (פ"ט דתרומות) תני כדשו ולא בדרכו:

לעזי רש"י

אורמ"ן [אורדו"ן]. שורות גפנים.
בלצייי"ר [בליציי"ר]. לפצוע.

רבינו חננאל

[קצץ,] שקצץ עמו לאכול כך וכך זתים ולא יותר. המרכס. פיר' אין הריכוס כמו הדישה, שהדש הוא שעובר משום לא תחסום, אבל המרכס אינו עובר על לא תחסום דמלאכה אחרת היא.

(ג) פי' שהוא כמו גודו אילנא. רש"ל [ער' עדוק ערך גד ד], (ד) [ב"ב יב.], (ה) [בדפו"י וכ"ה דשרי],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והדשות. דישת שבלין בתרומה ובמעשר כגון שהקדימו בשבלין: **אין עובר.** בלא תחסום[ה]: **המרכסות.** משום דגמר מלאכתן למעשר משעת דישה: **תרומה ומעשר.** דקתם דייש לאו בתרומה ומעשר משעתי קרא דאין תרומה ומעשר קתם אלא מן המירוח ואילך כדכתיב (במדבר יח) כדגן מן הגורן: **מפני מראית העין.** שלא יאמרו עליו שהוא חוסם: **כו'.** מלא אגרוף: **בטרסקלין שבפיה.** שק או טרסקל תולין בצוארה והמאכל בתוכו ואוכלת: **נגרי הדש בפרתו של ישראל.** אינן עובדים הבעלים שאמרו לו חסום פרתי ודוש בה תבואה שלך אין עליהם עבירת לא תחסום: **גידולי תרומה.** שזרעה וגידלה הגידולין תרומה מדרבנן וזה אחד משמנה עשר דבר שרבו בית שמאי על בית הלל ביביאות שבת (שבת יח:) וכיון דלאו תרומה מדאורייתא היא קריינא ביה דייש קתמא: **בשלמא גידולי תרומה תרומה.** מדרבנן ואיצטריך לאשמועינן דעובר: **גידולי עבד.** תבואה שנמרחה בכרי וזרעה בטיבלה הרי היא כשאר חולין ואוכל הימנה ערלי עד שימרח דכיון דזרעו כלה בטיל ליה איסוריה. ובתרומה הוא דגזור דלמפרש התם גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל שמא יזרענה להפטר שלא יתננה לכהן אי נמי משום תרומה טמאה ביד כהן דלמא משהי לה לזורעה ואתי בה לידי תקלה: פלוגתא דר' אמיר ור' יהודה בקדושין (דף נב:): **ממון גבוה.** ולא קריינא ביה בדישו[ו]. וגבי תרומה מיתוקמא שהיתה פרה של ישראל שאסור להאכילה תרומה ואפילו אם דש בה כהן דתניא[ז] כהן שסכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה: **היכי דמי.** דליהוי מעשר קודש דישה: **כגון שהקדימו.** וקרא שם עליו בשבולין: [**ונר"י**]. כיון דשם מעשר עליו לר' יהודה נהי נמי דממון הדיוט הוא: **הא בעי חומה.** שאסור לאכלו חוץ לחומת ירושלים והיכי אתי לאו דלא תחסום ודמי לאו דלא תוכל לאכול בשעריך[ח]: **ביה פאגי.** [ט]היקף חיצון של ירושלים שהוקיפו עליו קרוי בית פאגי. וגרסה לי שהוא לשון כביסתה[י] של עיר שוגגל"ל בלע"ז כלאמרינן פרק קמא (דף ט.) זה קנה חמור ובית פגיה: **לאו מעשר דמאי.** דליתיה אלא מדרבנן. הלוקח מעם הארץ שחייבו להפרישם מעשר שני על הספק ולהעלותו לירושלים: **אף הוא.** יוחנן כהן גדול במס' סוטה (דף מח.): **ביעל אף הוידוי.** של מעשר ואפילו של חברים שאין לומר בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי לפי שלא היו נותנים מעשר ראשון ללוי כהלכתו דרחמנא אמר ללויים וקנסינהו עזרא ולוה לתתו לכהנים: **וגזר על הדמאי.** בלוקח מעם הארץ שיפרישם הכל מספק מפני שהטבל עון מיתה חוץ מן התרומה שלא גזר להפרישה ולא גזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל ורואה שהיו עמי הארץ מזלזלין במעשרות ולא היו מפרישין אלא תרומה גדולה: **תרומה מעשר.** שהלוי מפרישם לכהן מעשר מן המעשר והוא קרוי תרומה ואסור בתרומה: **ומפרזם.** חולי מעייס וקורין אותו ריולי"ר מוליאה רעי גלול כמים והחטין קשין לה: **חסוס פרתי ודוש בה.** דישה שלך: **אמירה לנכרי שבות.** מדרבנן:

ומגמחין

והדשות במעשר ובתרומה אינו עובר משום לא תחסום. פי' בקונטרס דקתם דייש לא הוי תרומה ומעשר שאין רגילות להיות תרומה ומעשר אלא אחר מירוח תימה דל"ל אפילו הן חולין ממתוקים לא יעבור דאין רגילות להיות ממתוקים קודם מירוח וגרסה דטעמא משום דכתיב דישו דמשמע הראוי לו ומעשר[א] ממון גבוה הוא ותרומה נמי לישראל אסור ליתן לפני בהמתו ואפילו כהן דוקא כרשיני שהוא מאכל בהמה מותר להאכיל ולא חטין משום הפסד תרומה וכן דייש בהדיא במעילה (דף יג. ושם ד"ה מאי) מדישו גבי הא דתנן וכן פרה לא תאכל כרשיני הקדש: **גידולי מעשר חולין.** דלא שייך למיגזר שמא יסחה בידו ויבער בטומאה דלמה יסחה כיון שיכול לפדותו ואפילו לקוח בכסף מעשר שנטמא דאינו נפדה לרבי יהודה לא גזרו על גידולין דליהוו מעשר כיון דעיקר מעשר יש לו פדיון: **כאן במעשר ראשון.** דמיקרי דישו כאן במעשר שני דאפילו לר' יהודה אינו עובר חוץ לחומה כדפריך בסמוך והא בעי חומה ותימה והלא אי לאו רעך היה אוכל פועל משל הקדש כי היכי דשרי משל חציבו ולא הוי גזל וה"נ אית לן למימר דשרי חוץ לחומה דהא לרבי יהודה ממונו הוא ויכול לקדש בו אפשר אפילו חוץ לחומה כדמשמע בקדושין (דף נג:) וי"ל דאפילו הכי (לא) קריינן ביה דישו שלו ולא של רעך[ג] דה"נ אמרינן בסוף פרק חלק (סנהדרין דף קיא:) דלכולי עלמא לא מיקרי שלה גבי עיר הנדחת ופטורה מן החלה דלא מיקרי עריסותיכם:

והיכי דמי כשהקדימו בשבלין. תימה דמאי איצטריך לפרושי הכא היכי דמי דעד השתא נמי הוי מיירי בהכי דהא בגידולי מעשר ליכא לאוקמה כלל:

אמר להו תניתוה רבי שמעון בן יוחאי אומר. [ד]וכגון לא פליגי עליה במאי דמפרש טעמא משום דמעלי לה[ה]: **חסום פרתי** ודוש בה. פירוש ודוש בתבואתי דמרויח באמירה לנכרי[ו] דבתבואת נכרי פשיטא דשרי כיון שאין ישראל נשכר בחסימה אלא אדרבה מפסיד כמו שפשיטא שמותר לומר לנכרי אכול נבלה ומהאי טעמא נמי מותר לומר לנכרי בשבת הילך בשר ובשל לגרכך כשאין מוטל עליו לזונו דאין מרויח באותה אמירה אלוס ומיהו אמר ר"י[ז] דלא דמי לאומר לנכרי אכול נבלה דלא שייך התם אמירה לנכרי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו[ח] אבל הכא אותו דבר שאומר לנכרי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לבשל או לחסוס[ט] ומילוש"ל[י] דהמזקין גבי מחזיקין ידי נכרים בשביעית דקאמר א"ל מרוש בה טבחות ואנא נסיבנא לה מינך בתר שביעית[כ] אומר ר"י דאין ראיה דהתם לפי שהתחיל כבר לחרוש ומפני דרכי שלום: **אבל הבא דאיסור לאו שרי.** אע"ג דבמס' מו"ק (דף יב.) אמרינן[מ] דבשביעית וחולו של מועד אסור אמירה לנכרי[א] התם משום דשבת ויו"ט חדא מילתא היא[נ] וגזרו אטו שבת: **דגנבין** להו ארמאי. בשאלתות דרב אחאי[ס] מפרש שהיו קושרין דינר בכיס[ב] של בהמה בחזקה והנכרי גונב הדינר ותולש הכיס[ג] ומסרסו ולשון גנבין להו לא משמע הכי שלא באין לגנוב רק הדינר:

מחלפי

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' ר"מ דאמר מעשר שני ממון: (**ב**) שם ולר' יהודה הא כל"ל ואות ו' נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה בית פאגי. היקף חיצון. עי' סנהדרין י"ד ע"ב ברש"י ד"ה בית פאגי ומנחות עח ע"ב ד"ה חוץ לחומת: **תוס' ד"ה אבל וכו'** וגזרו אטו שבת. עי' ר"ה דף כד ע"ב תוס' ד"ה שאני ושיין בב"ח ריש הלכות כלאים:

רבינו חננאל

קרסטלין. פיר' בלשון ערבי מכלה. ריש שמפרשין, ברקע או כטעם. **פיר' מתרזת,** כגון שדוחקת הרוחות בבטנה ומשחלת זמורה. [**גזי הדש בפרתו של ישראל** אינו עובר משום בל תחסום וכו', בדין הוא דאיסורא נמי ליכא, דאיידי דבעי למיתני סיפא עובר תנא נמי רישא אינו עובר, וכך המסקנא.] דנדחית אותה סברי' דבעא למימ' הא איסור' איכא.

לעזי רש"י

שוגגל"א [צינגל"א]. חומה המקיפה את העיר. ריולי"ר [רייליי"ר]. לשלשל (נאמר בפרה).

מוסף תוספות

א. אין ראוי לו שהמעשר. מוס' הרא"ש. ג. דבעינן דישו הראוי לו ואתקש חוסם לנחסם וכיון שאינו ראוי לאכילת פועל לא עבר משום לא תחסום. מוס' הרא"ש. ד. וא"ת אדמסיים ליה מדר' שמעון, תיקשי ליה מדרבנן דאמרי מביא סל מאותו המין ואפילו אוכלת ומתרזת, וי"ל. מוס' הרא"ש. ה. אלא אי חיישינן למראית עין. מוס' הרא"ש. ו. שאינה אוכלת מתבואתו. מוס' הרא"ש. ז. [ד]"ל דהכא מיירי אפילו בדוש בה תבואתך. מוס' הרא"ש. ח. ולא היה עובר. מוס' הרא"ש. ט. [ב]דישו של גוי, וא"כ הוא אסור לומר חסום פי פרתי ודוש בה. כ"ש, ואז אין ראיה מכאן להתיר ליתן לנכרי לבשל בשבת. מוס' הרא"ש. י. אלמא דשרי למימר ליה חרוש בשביעית. תו"ז סי' רפ"ד. יא. ואע"ג דביו"ט ליכא אלא לאו בעלמא וכ"ש בחול המועד, י"ל. מוס' הרא"ש [עי' בהשג"ל שמביא ר"ל] . יב. של ביצים. מוס' הרא"ש. יג. של ביצים עמו. מוס' הרא"ש.

מה א ב מיי' פי"ג מהל' שכירות הלכה ד ועי' בהשגות וכמ"מ סמג לאוין קפד טוש"ע מ"מ סי' שלח סעיף ח ועיין בהג"ה:
מו ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:
מז ה מיי' שם הל' ד ה:
מח ו מיי' פי"ח מהל' תרומות הלכה כח:
מט ז מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה ו סמג עשין קלה:
נ ח מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה טו:
נא ט מיי' שם פ"ג הלכה ח:
נב י מיי' פי"ג מהלכות שכירות הלכה ד ה:
נג כ מיי' פי"ח מהלכות מעשר שני הלכה יג:
נד ל מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה ח סמג עשין קלה:
נה מ מיי' פי"ג מהלכות שכירות הלכה ד ה:
נו נ מיי' שם הלכה ג סמג לאוין קפד טוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ז:
נז ס מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שז סעיף ב:
נח ע מיי' פי"ג מהל' שכירו' הלכה ג סמג לאוין קפד טוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ו:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מחלפי אהדדי. אלא מדעתן היו מסרסין אותן[א] ומ"מ היו מחליפין שמא לא יאמינו העולם שהיה אלא מדעתם או משום שלא יאמרו אחרים לנכרי לעשות כן ויאמרו שלא מדעתנו עשו: **ישב** לה קוץ **בפיה מהו.** ואי"ת הא אמרינן לקמן לא תדוש בחסימה[ב] וי"ל דה"מ כשחסמה בחוץ כדי שלא תאכל אבל הכא שיש לה מאליו בעי למא הוי כחלתה[ג]: **רבין ארי מבחוץ.** אית"ל ישב לה בגופה אבל ארי שהיה רחוק ממנה לא הוי חסימה ואת"ל דארי נמי הוי חסימה היינו משום דמפחד האריה אינה אוכלת אפילו היא רעיבה הרבה אבל בעמד בגה בחוץ אינה נחסמת כל כך[ד]: **עמד** בגה מבחוץ מהו. אית ספרים דגרסי העמיד ואפילו הכי לא פריך חסימה מעלייתא היא משום דאינה מנחת כל כך מלאכול בשבילו כמו מפחד האריה כדפרישית: **רבי** יוחנן אמר חייב עקימת שפתיו הוי מעשה. תימה דבפ' ג' דשבועות (דף כא.) אמר רבי יוחנן אומר היה רבי יהודה משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם והלא רבי יוחנן גופיה קאמר הכא דעקימת שפתיו הוי מעשה ל"כ נשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אמאי מחייב אותן לאו שאין בו מעשה וי"ל דלא קאמר רבי יוחנן דעקימת פיו הוי מעשה אלא הכא משום דבדיבוריה קעביד מעשה[ו] שהולכת ודשה בלא[ז] אכילה דלאמרינן ברים תמורה (דף ג:) אהניא לחוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו אמר ליה רבי יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדבוריה קעביד מעשה[ח] ולהכי פריך הכא ר"י לרים לקיש מימר לחייב מעשה משום דבדבוריה קעביד מעשה אבל נשבע לא עביד בדיבוריה מעשה כדמוקי לה התם באלתי ולא אלתי וא"ת דבסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סה. ושם: ד"ה הואיל) קאמר ר' יוחנן דעקימת שפתיו דמגדף לא הוי מעשה משום דישנו בלב ופריך והתניא יצאו עדים זוממים שאין בהן מעשה ומשני אלא שאני מגדף הואיל וישנו בקול ופריך וקול לר' יוחנן לאו מעשה הוא והא חסמה בקול לרבי יוחנן חייב ומשני שאני עדים זוממים דישנן בראייה והשתא היכי פריך מחסמה בקול אמגדף דלא עביד מעשה בדיבוריה וי"ל דלאו אמגדף פריך אלא אעדים זוממין פריך דבההוא שנויא דמשני שאני מגדף הואיל וישנו בקול שני נמי אעדים זוממין ועלייהו פריך וקול לר' יוחנן לאו מעשה הוא דבדיבורייהו מתעביד מעשה שמתחייב הגדון ומשני שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראייה אבל מגדף הוי טעמא דלא חשיב מעשה הואיל וישנו בקול עביד בדיבוריה מעשה ואין נריך תו לטעמא שכן ישנו בלב והיינו טעמא נמי דמסית ומדיח ומקלל אביו דממעטו להו בת"כ מועשה דהתם אינו לא בלב ולא בראייה אלא על כרחך משום דישנן בקול ואע"ג דבפ"ק דסנהדרין (דף ד.) לא קאמר טעם דמגדף דישנו בקול אלא קאמר מגדף ישנו בלב ועדים זוממין ישנן בראייה אסוגיא דסנהדרין סמיך ובקונטרס גרים שאני עדים זוממין הואיל וישנן בקול ולא גרים שאני מגדף משום דאי הדר ביה מטעמא קמא דהואיל וישנן בלב אם כן לפי המסקנא דסתר טעמא דהואיל וישנן בקול הוה ליה למיהדר לטעמא קמא ולמימר שאני מגדף הואיל וישנו בלב ואין נראה דלמסקנא נמי לא סתר טעמא דהואיל וישנו בקול לענין מגדף ומסית ומדיח כדפרשינן דבדיבורייהו לא מתעביד מעשה:

ריש לקיש אמר פטור עקימת שפתיו לא הוי מעשה. ואם תאמר והא ברים אלו הן הלוקין (מכות דף יג:) אמרינן הא דבעינן לאו שיש בו מעשה משום דכולהו לאוי גמרינן מלאו דחסימה משום דסמיך ליה ארבעים יכנו לא יוסיף וחסימה יש בה מעשה והשתא לרים לקיש דחסימה בקול ליתא בה מעשה נימא דלקי ונילף בכולהו דלקי אלאו שאין בו מעשה ואמאי פטור הכא בחסימה גופה כי אין בה מעשה ויש לומר דסבר ריש לקיש דעיקר קרא לא חייבי אלא בחסתם חסימה דאית בה מעשה אי נמי נפקא לה[ט] לרים לקיש כאידך שנויא דמכות (שם) דדרים מלעשות דאין לוקין אלא בלאו שיש בו מעשה ואם תאמר דבאלו הן הלוקין (שם טו:) פליג רבי יוחנן ורים לקיש בשבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה דר' יוחנן פטור ליה משום לאו שאין בו מעשה ור"ל פטור ליה משום התראת ספק אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולכאה למימר דאליבא דר' יהודה קאמר וליה לא סבירא ליה כדמשמע בתר הכי דפליגי אמילתא דר' יהודה דאמר גבי לא תותירו ממנו עד בקר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דדייק ר' יוחנן טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקין עליו דהתראת ספק שמה התראה ורים לקיש דייק טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקין אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואי אליבא דרבי יהודה

דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון מהו[א] שלח להו הערמה אתעביד בהו אערימו עלייהו ויזדבנון אמר רב פפא בני מערבא סברי לה[ב] כר' חידקא דאמר בני נח מצווין על הסירום וקא עברי משום[ג] ולפני עור לא תתן מכשול סבר רבא למימר ימכרו לשחיטה א"ל אביי דיין שקנסת עליהם מכירה[ד] פשיטא בנו גדול כי אחר דמי בנו קטן מאי רב אחי[ה] אסר ורב אשי שרי מרימר ומר זוטרא ואמרי לה הנהו תרי חסידי מחלפי אהדדי בעי רמי בר חמא הושיב לה קוץ בפיה מהו הושיב לה חסימה מעלייתא היא אלא[ו] ישב לה קוץ בפיה מהו הרביץ לה ארי מבחוץ מהו הרביץ לה חסימה מעלייתא היא אלא[ז] רבץ לה ארי מבחוץ מהו[ח] העמיד בגה מבחוץ מהו[ט] היתה צמאה למים מהו[י] פרס לה קטבליא על גבי דישה מהו פשוט מהא חדא[יא] דתניא[יב] רשאי בעל פרה להרעיב פרתו כדי שתאכל מן הדישה הרבה[יג] ורשאי בעל הבית להתיר פקיע עמיר לפני הבהמה כדי שלא תאכל מן הדישה הרבה שאני התם דקא אכלה איבעית אימא רשאי בעה"ב להתיר פקיע עמיר לפני בהמה מעיקרא כדי שלא תאכל הרבה מן הדישה[יד] בעא מיניה רבי יונתן מרבי סימאי חסמה מבחוץ מהו שור בדישו אמר רחמנא והא לאו בדישו הוא או דלמא לא תדוש בחסימה אמר רחמנא א"ל מבית אביך אתה למד[טו] יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם בבואכם הוא דאסור הא מישתא ומיעל שרי[יז] ולהבדיל בין הקדש ובין החול אמר רחמנא אלא מה התם בשעת ביאה לא תהא שכרות הכא נמי[יח] בשעת דישה לא תהא חסימה תנו רבנן[יט] לא החוסם את הפרה[כ] והמזווג בכלאים פטור ואינו לוקה אלא דש ומנהיג בלבד[כא] איתמר חסמה בקול והנהיגה בקול ר' יוחנן אמר[כב] חייב ריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב עקימת פיו הויא מעשה ריש לקיש אמר פטור קלא לא הוי מעשה איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש

ומגנחין יתהון. ומסרסין אותם ואמ"כ מחזירין לבעלים ומאהבת בעליו ישראל גונבו הנכרי שהוא מכירו ומסרסו כדי שיהא יפה לחריסה: **ויזדבנון.** ולא יהנה ישראל בעבילה. הוא עשה כדי שיהא יפה לחרוש לפיכך יקנסוהו שלא יחרוש בו. אלמא באיסור דלאו נמי אסורה אמירה לנכרי: **בני מערבא.** דשלחו ליה לאבוה דשמואל הכי: **סבירא להו כרבי חידקא.** בסנהדרין בפרק ד' מיתות (דף נו:): **וקא עבר.** זה האומר לסרס: **משום לפני עור לא אתן מכשול.** אבל בדבר שאין הנכרי מוחזר עליו אימא לך שרי: **נשחיטה.** אלא יועיל סירוסן להעלות בדמיהן אבל לחריסה לא שדמיהן יקרין משום סירוסן: **דיין שקנסת עליהן מכירה.** דלא טרח כולי האי אלא שיחרוש בו והא לא תתקיים מחשבתו: **לאחר דמי.** ולא אם מכרו לו: **מחלפו אהדדי.** שוויס שלהן שגנבוס נכרים מכייריס וסרקוס: **ישב לה קוץ בפיה.** ואינה יכולה לאכול מן הדישה: **מהו.** מצוה ליטלה או אין מצוה ליטלה: **הרביץ לה ארי.** ולאימתו אינה אוכלת: **קטבליא.** עור שלוק והבהמה מהלכת על גביו ואינה רואה את הדישה מי קיימא ביה בדישו[ה] או לא: **פשוט מהא.** מתניתא: **חדא.** מהנך בעיא: **בעל הפרה.** שהשכיר פרתו לדוש בה: **פקיע עמיר.** קשין של שבולין שגדושו והוה כפורס קטבליא ותיפשוט מינה דשרי: **מעיקרא.** כדי שתמלא כריסה קשיס קודם שתכנס לדישה: **מבחוץ.** קודם שתיכנס לדוש: **מביה אביך.** כהן היה[ו]: **להבדיל בין הקדש.** בתרומה כתיב משמע כדי שידע להבחין בין עבודה קדושה למחוללת ואי שתי ועיילו מ"מ שיכור הוא ולא ידע להבדיל: **החוסם את הפרה.** ולא העבירה על הדישה וחבירו דש בה: **וכן המזווג.** שור וחמור לקרון ובא חבירו ולא הדש בלא פטור הראשון ואינו חייב אלא הדש אלא תדוש בחסימה קאמר רחמנא (דברים כה) וגבי כלאים נמי לא תחרוש כתיב (שם כב) ואינו לוקה אלא זה המנהיגו: **חסמה בקול.** כשהיתה שוחה לאכול היה גוער בה: **והנהיגה בקול.** בכלאים ואינו אוחז במרדע: **הויא מעשה.** והוה ליה לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו:

לא

א) סנהדרין נו:, ב) תוספתא פ"ח ה"ב, ג) [תוספ' דכלאים פ"ס], ד) סנהדרין סה:, ה) [דברים כה], ו) וכסנהדרין עא. משמע שלא היה כהן, ז) קאי אמנהיג. רש"ש, ח) קאי אחוסם. רש"ש,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש לקיש וכו' נפקא ליה לרים לקיש:

גליון הש"ם

גמ' בעא מיניה רבי יונתן מרבי סימאי. בירושלמי פ"ע דתרומות אימא ששאל כן ר"ע לרשב"י והשיב לו כאמר השיב רבי סימאי לרבי יונתן:

מוסף רש"י

חסמה בקול. לפרה דשה ובסרוקה לאכול חסמה בקולו (סנהדרין סה:). והנהיגה בקול. מנהיג בכלאים, דמייב משום לא תחרוש בשור ובחמור (שם).

מוסף תוספות

א. אלא בני ביתם היו מערימין, או הכותים היו עושין הערמתם. מיוחס לרש"ש. ב. ואם דש בה אדם כשהיא חסומה עובר משום בל תחסום אעפ"י שהוא לא חסמה. מיוחס לרש"ש. ג. שאינה יכולה לאכול. תוס' הרא"ש. ד. שאם תרעב הרבה תאכל, וכן צמאה למים אם תרעב קצת תאכל. תוס' הרא"ש. ה. [ד]על ידי דיבורו הוי הקדושה נתפסת על הבהמה. ר"ש.

עין משפט נר מצוה

נט א ב ג מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יג סמג לאוין קכ טוש"ע אה"ע סי' ה סעיף יד:

ס ד ה ו ז ח מיי' פי"ג מהלכות שכירות הלכה ג סמג לאוין קפד טור ש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ו:

סא ט י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט:

סב כ מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ג:

סג ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

סד מ מיי' פ"ט מהלכות נלאים הלכה ז סמג לאוין רפד טוש"ע י"ד סי' רלז סעיף יא:

סה נ מיי' שם ופי"ג מהלכות שכירות הלכה ב ועי' במ"מ סמג שם וסי' קפד טור ש"ע שם וטוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ג:

תורה אור השלם

1 לא תִקְלֹל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד

2 יַיִן וְשֵׁכָר אַל תִּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ויקרא י ט

3 וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטֻּמְאָה וּבֵין הַטָּהוֹר: ויקרא י י

רבינו חננאל

שלח להו הערמה אתעביד בהו, כלומ' בעליהם אמרו לגוים הסירום אסור עלינו הראו עצמיכם כאילו אתם גונבים שוורים שלנו וסרסו אותם, ואחר כך נבוא אנו ונכירכם אצליכם ונקחם וישארו סריסים אצלינו. איתמר חסמה בקול. פירי' היתה אוכלת מן הדישה וצעק עליה ופסקה מלאכל, או היו שור וחמור מזווגין ועומדין, וצעק עליהן והלכו. ר' יוחנן אמ' חייב, עקימת פיו והיא פסיקת שפתיו לצעוק בקול, מעשה הוא. ריש לקיש אמ' פטור, לא הוי מעשה. וקיימ' לן כר' יוחנ'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא שאדם רשאי להמיר. ריש"א דמתני' הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים ומפרש ואזיל דהאי הכל ממירין לא שהאדם רשאי להמיר אלא יש כהן כח לתפוס בתמורה בדיעבד: **וסופג את הארבעים.** משום לא יחליפנו (ויקרא כז) והא הכא דדיבור בעלמא הוא ולקי. אלמא עקימת שפתים שאדם מגיד[מ] בשפתיו מעשה הוא: **ר' יהודה היא.** בכמה דוכתי מייתינן לה (מכות דף ד:) לא תותירו ממנו והנותר ממנו עד בקר[נ] בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו[ס] שניתק לעשה הוא. טעמא דבא הכתוב הא לאו הכי לקי המותיר ואע"ג דאין בו מעשה: **לאחויי יורש.** שאם המיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו מומר: **יורש אינו ממיר.** ואם המיר אינו מומר וטעמא מפרש בתמורה בריש פ"ק (דף ב.): **ג' קנין לחמור.** כך שיערו חכמים אכילתו: ה"ג **והא אין לוקה ומה ואין לוקה ומשלם.** דהוו להו שתי רשעיות וכתיב (דברים כה) **כדי רשעתו: ר"מ היא.** במס' מכות (דף ד.) מעידין אנו על איש פלוני שחייב לחבירו מתתים זוז לוקין ומשלמין אם נמצאו זוממין: **רבא אמר אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו.** ונתן לה טלה באתנן אתנן הוא ואסור לקרבן לאתנן קתמא כתיב (דברים כג) ל"ש אמו ול"ש פנויה. ואע"ג דאי תבעה ליה בדינא קמן תן לי אתנני לא מחייבינן ליה דהא קם ליה בדרבה מייניה כי יהביה ניהלה אתנן הוא אלמא אפילו במקום מיתה נמי רמו תשלומין עליה אלא אתין כח לעשו בשתים אבל ידי שתים לא יצא עד שישלם דאי לא רמו תשלומין עליה כי יהביה ניהלה מי הוה אתנן מתנה בעלמא הוא דיהיב לה וגבי חוסם נמי תשלומין רמו עליה אלא אתין כח בב"ד לעשו שתים וכיון דרמו תשלומין עליה לא יצא ידי חובתו עד שישלם. אי נמי [פ]אי תפיס לא מפקינן מייניה כך שמעתי מפי מורי הזקן ויש דוגמתו בב"ק בפרק מרובה (דף ע.): ושם מפורש יותר והביא לי מורי ראיה על זה: **רב פפא אמר.** חיובי נמי מחייבינן ליה לשלומי דאינן באין כאחד דמשעת משיכה איחייב ליה במזונותיה: **כל הפה אסורה.** ואפילו לאכלה בחלב: **מפני הרגל עבירה.** שלא יאכל בשר עמה: **עשין.** טחין: **מין ושאינו מינו.** והן זכר ונקבה: **מהו להכניס דדיר.** מי הוי כמרביע בלאים או לא עד שיאחז הוא בעצמו אבר הזכר ויכניס: **ופשטי להו לאיסורא.** שלא יזלזלו: **במנאפים.** מעידין עליהם העדים לחייבן מיתה ומלקות משיסכבו זה על זה כדרך מנאפים וא"ל לעדים שיראו כמכחול בשפופרת דלא הזקיקתן תורה להסתכל כ"כ: **בגלגים.** אינו חייב עד שיכנים גילו אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת כדרך בני אדם להכניס מין במינו: **מלחול.** קיסם או כעף שמכניסין בשפופרת חלולה שהכחול נתוכה ומוציאין מן הכחול במכחול ומעביר על העין: **אינו נאמר בהמתך לא תרביע.** ולא נאמר בלאים הייתי אומר לא יאחוז את הבהמה בקרניה בשעה שעולה עליה זכר ואפילו מין במינו ת"ל וכו': **ואפילו משום פריצותא אין לן.** משום דשמא יבא לידי הרהור דבר כדאמרינן (ע"ז דף כ:) לא יתקבל בתמורה ובחמורה בחזיר ובחזירה בשעה שהן מזווגין ומזקקין זה עם זה דהתם כשאינו שלו שאינו צריך לסייע אבל האי בעבידתיה טריד ולא מהרהר: מתני'

לא שאדם רשאי להמיר אלא [א]**שאם המיר מומר וסופג את הארבעים** א"ל הא מני ר' יהודה היא דאמר [ב]**לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה והא קתני רישא** [ג]**הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים והוינן בה הכל לאתויי מאי** [ד]**לאתויי יורש ודלא כר' יהודה דאי כר"י האמר יורש אינו ממיר יורש אינו סומך האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ת"ר** [ה]**החוסם את הפרה ודש בה לוקה ומשלם ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור** [ו]**והא אינו לוקה ומת** [ז]**ואינו לוקה ומשלם אמר אביי הא מני ר"מ היא דאמר**[ח] **לוקה ומשלם** [ט]**רבא אמר** [י]**אתנן אסרה תורה** [יא]**ואפילו בא על אמו רב פפא אמר** [יב]**משעת משיכה איחייב לה במזונותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה אמר רב פפא הני מילי בעון מינאי דבי רב פפא בר אבא ופשטי להו לאיסורא הדא כהלכתא והדא דלאו כהלכתא בעו מינאי מהו ללוש את העיסה בחלב ופשטי להו לאיסורא כהלכתא דתניא**[יג] **אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו** [יד]**אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור ואידך בעו מינאי מהו להכניס מין ושאינו מינו לדיר ופשטי להו לאיסורא** [טו]**דלאו כהלכתא** [טז]**דאמר שמואל** [יז] **לובמנאפים** [יח]**עד שיראו כדרך המנאפים** [יט]**ובכלאים עד שיכנים כמכחול בשפופרת מתיב רב אחדבוי בר אמי** [כ]**אילו נאמר** [כא]**בהמתך לא תרביע הייתי אומר לא יאחוז אדם הבהמה בשעה שעולה עליה זכר ת"ל כלאים לאו מכלל דכלאים אחיזה נמי לא מאי אחיזה הכנסה ואמאי קרי לה אחיזה** [כב]**לישנא מעליא** [כג]**אמר רב יהודה** [כד]**מין במינו מותר להכנים כמכחול בשפופרת ואפילו משום פריצותא ליכא מ"ט בעבידתיה טריד מתיב רב אחדבוי בר אמי אילו**

יהודה קאמר אמאי לא דייק נמי ממילתיה דהתראת ספק שמה התראה כדדייק רבי יוחנן אלא קאמר התם דסבר לה כאידך דרבי יהודה דאמר לא שמה התראה אלא ולאי משמע דסבר הכי ובפ"ג דשבועות (דף כח.) נמי פריך מהתם דרבי יוחנן אדר' יוחנן משמע דאליבא דנפשייהו פליגי וי"ל דריש לקיש לא פטר הכא אלא אליבא דמאן דבעי לאו שים בו מעשה אבל איהו ולאי סבר כר' יהודה[ד] והא דקאמר[א] בסמוך הא מני ר' יהודה היא ה"ק ר' יהודה היא וסבירא ע"ליה[ב] כוותיה:

הא מני ר"מ היא דאמר לוקה ומשלם. ותימה דלא שמעינן ליה לר"מ אלא בפ"ק דמכות (דף ד. ושם ד"ה סבר) גבי עדים זוממין והתם יליף ליה ר"מ ממולין שם רע דלוקה ומשלם ופריך מה למולין שם רע שכן קנס ומשני סבר לה כרבי עקיבא דאמר עדים זוממין קנסא היא א"כ הכא דהוה ממונא מנלן דלוקה ומשלם וי"ל דהא דלרבנן אין לוקה ומשלם היינו מכלי דעתא דכתיב גבי עדים זוממין דדרשינן מייה משום דשעה אחת אתה מחייבו ולא אתה מחייבו משום שתי רשעיות[ג] אבל ר"מ דסבר דעדים זוממין קנסא הוא יליף ממולין שם רע דלוקין ומשלמין א"כ מו ליכא לדידיה לאוקמי כדי דשעתו אלא במיתה ומלקות[ד] ומהיכא ניליף[ה] דלא ילקה ומשלם ולא"ק דבכל דוכתא אית ליה לר"מ דלוקה ומשלם ולא"ת והא אכתי איכא לאוקמי כר"מ כדי דשעתו[ו] במלקות וממון[ז] כגון דבהדי דמסהדי עדות שקר[ח] קרעו שירלאין של שוס אדם דהני תשלומים אינם קנס וליכא למילף ממולין שם רע[ט] וי"ל דלית לן לאוקמי קרא דוקי אתה מחייבו משום ב' רשעיות אלא בשאיניסה מחמת עדות שקר ולהכי לא מתוקמא בממון ומלקות דבשתי רשעיות מחמת עדות שקר לוקה ומשלם ולהכי לא מתוקמא אלא במיתה ומלקות:

בבא לצאת ידי שמים. וא"ת דאמרי' בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב. ושם ע"ש) דבא אינגיבו ליה דיניי במתתרתא דאהדרינהו ליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב דאמר הבא במתתרתא ונטל כליס ויצא פטור דבדמים קנינהו ואמאי לא קבלם והא חייבין לצאת ידי שמים וי"ל דהם לא רצו לצאת ידי שמים אלא פטורין שבדין חייבין להחזיר ולכך לא קבלינהו וא"ת תנא תני (ב) יצאם ואת אמרת דמדת חסידות שנו כאן[ג] וי"ל דישלם משמע טפי לשון חיוב ממשלם[א] אי נמי התם פריך משום דאפילו לצאת ידי שמים אינו חייב[ב] אבל הכא לחייב לצאת ידי שמים חיובא מעליא הוא ושפיר קתני משלם ועוד ר"י פי' שם מתוך הסוגיא דה"ק תנא תני יצאם דברי ר"א ורבנן פליגי עליה ואי מדת חסידות קאמר לא הוו פליגי עליה: **אתנן** אסרה תורה **אפילו בא על אמו.** דעיקר אתנן בעריות כתיב דזונה מחייבי כריתות היא ובתמורה נמי[ג] פ"ק (דף ה) גמרינן תועבה מעריות וי"מ דנפקא לן מדתניא ביבמות (דף נט: ושם) יכול אף אתנן כלב ומחיר זונה ת"ל גם שניהם שנים ולא ד' ומדלאינטריך קרא למעט אתנן כלב אע"ג דרובע בהמה קם ליה בדרבה מייניה[ד] א"מ דאתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו ואין נראה דמי כתיב ב' ולא ד' שניהם כתיב וימת ב' ולא ג' ולא אתי למעוטי אלא מחיר זונה וא"ת והא איכא לאוקמא קראי באומר הילך טלה זה ותבעלי לנבך או לאחיך דלא קיס ליה בדרבה מייניה[ד] וי"ל דאית לן לאוקמא קרא בסתם אתנן דהיינו שהבועל נותן וא"ת דאתנן אינו נאסר אלא בדקאי בחאירה בשעת ביאה[ט] כדאמר בפ' בתרא דע"ז (סג. ושם) אבל בא עליה ואח"כ נתן לה מותר א"כ היכי מוכח מאתנן דחייב לצאת ידי שמים אע"ג דקם ליה בדרבה מייניה והא משמע במרובה (ב"ק דף ע: ושם ד"ה אילו) דאבל קני ליה קנין גמור אפילו היכא דקם ליה בדרבה מייניה וי"ל דהכי דאמר לה מקנין גמור אלא אם היה לו לאחר אתנן אלא בכלאים מנלן דאינו נקנה (פסחים ג.). מין במינו. בהרבעת בהמה, מותר להכניס. מותר לאדם להכניס כיצים אבר הזכר, במכחול בשפופרת. מכחול הוא קיסם שמכניסין בשפופרת, קנה שהמכחול בתוכה, והקיסם קרוי מכחול על שם שמחלין בו (ע"ז כ:). **בעבידתיה טרייד.** לנו על מלאכתו ושוכח בהרהור (שם).

סו א מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה ח סמג לאוין שמה:

ב [מיי' שם הלכה ז]:

סז ג מיי' שם הלכה ה:

סח ד מיי' פי"ב מהל' שכירות הל' ב סמג לאוין קפד טוש"ע מ"מ סי' שלח סעיף [ג] ד:

סט ה מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' כ:

ע ו מיי' שם ופ"ג מהל' גניבה הל' ז' ופ"ח מהל' נערה הל' יח ופ"ו מהל' תרומות הל' ו ופ"ד מהל' מודע הל' ט טוש"ע מ"מ סי' שנח:

עא ז מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ח סמג לאוין שטו:

עב ח מיי' פי"ב מהל' שכירות הל' ב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לז סעיף ה:

עג ט י מיי' פ"ט מהל' מ"מ הלכה כב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לז סעיף ד:

עד כ מיי' פ"ט מהלכות כלאים הלכה ב סמג לאוין רפז טוש"ע י"ד סי' לז סעיף ג:

עה ל מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה יט סמג לאוין קכו טור ש"ע אה"ע סי' כ סעיף ח בהג"ה וכ' אלפס כאן ובגמות פ"ב דף ח: ובסוף פ"ח דמכות דף רפד:):

עו מ מיי' פ"ט מהלכות כלאים הלכה ח סמג לאוין רפז טוש"ע י"ד סי' לז סעיף ה:

עז נ מיי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כ סמג לאוין קכו טור ש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:

תורה אור השלם

ו אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:
ויקרא יט יט

מוסף תוספות

ו. ולדבריו דר' יוחנן קאמר ליה לדידי' ודאי חייב דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אבל לדידך דאמרת לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו הוה לך למיפסר דלית ביה מעשה. תוס' הרא"ש. א. הכא ר"ל. תוס' הרא"ש. ב. והכא אליבא דרבנן לדברי ר' יוחנן קאמינא. תוס' הרא"ש. ג. דסבירא להו דעדים זוממים ממונא הוא לכן לא ילפינן ממרציא שם רע דלוקה ומשלם [ן]מעתה יאמרו רבנן בכל מקום אף גבי קנס דאינו לוקה ומשלם מכדי רשעתו דהא משמע שפיר דאתי למעוטי כל ב' רשעיות בין ממון בין קנס. תוס' מכות ד: ד"ה סבר לה. ד. כדדריש לה בכתובות פרק אלו נערות [לב.]. תוס' הרא"ש. ה. תו בשאר לאוין. תוס' הרא"ש. ו. בעדים זוממין. תוס' הרא"ש. ז. שילקה ולא ישלם. תוס' הרא"ש. ח. דפלוני בן גרושה וחלוצה אם חייב מלקות. תוס' הרא"ש. ט. שתחייבו תשלומין במקום מלקות, וניגמר מינה שילקה ולא ישלם. תוס' הרא"ש. י. דכי קתני ישלם בב"ד משמע. ריטב"א. יא. דגבי חיובא כתיב כסף ישיב לבעליו אבל משלם מעצמו משמע בלא כפייה. תוס' הרא"ש. יב. אלא מדת חסידות בעלמא. תוס' הרא"ש. יג. [ד]חייב מיתה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דבא אמר בבא לצאת ידי שמים אתנן אסרה. נ"ב זה גי' תוס': (ב) שם דאמר שמואל במנאפים כל"ל ואות ו' נמחק: (ג) תוס' ד"ה בבא וכו' וא"ת תנא תני משלם וקאמר בבא לצאת י"ש דהכי איתא בפרק הזורע דף קל ע"ב תנא תני יצאם ואת אמרת דמדת חסידות:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה רבא אמר וכו' אי תפיס לא מפקינן. עי' בטורי אבן מגיהה בתוס' שסס דף י ע"ב ד"ה נפש וכקלו' המוסן דמי' כמ:

מוסף רש"י

לא שאדם רשאי להמיר. דתניא לא ימיר (תמורה ב.) דכתיב לא יחליפנו, וריש"א הכי קאמר הכל דין דתמורה טיהגת בהם, והא דתני הריש"א הכל ממירין ואינטריך ליה תו לפרוטי לא שהאדם רשאי כי' ולא נקט בריש"א לשון קלרס הכל שהמירו תמורתם תמורה, לשון התנאים הוא זה, כמו הכל שוחטין הכל סומכין הכל מחיין, הלכך הכא אע"ג דהוצרך לאחרים לא שינה התנא את לשונו (חולין ב.). אלא שאם המיר מומר. ומפסת השניה ומתיבן קדושת (שם ותמורה ב.). **וסופג את הארבעים.** משום לאו דלא ימיר (שם ושם). אתנן אסרה תורה. להביא לנים המקדש לכל נדר, ואפילו בא על אמו. ונתן לה טלה בתנגה אסור, ואף על גב דאי לא הוה יהיב לה מיהלה והיא אילו תבעה ליה בדינא לא אמרינן ליה קיים לה תנאה, דהא מתחייב בנפשיה הוא (ב"ק ע:). אין לשין **את העיסה בחלב.** כל ימות השנה שלא יאכל בשר עמה (פסחים לו.). מפני **הרגל עבירה.** שלא יאכל הפת עם הבשר (זבחים צח:). אין טשין. לשון טח (פסחים לז:). **עד שיראו כדרך המנאפים.** משיגהנו ענין ילוף שוכבין בקירוב בשר ומוגעים כדרך תשמיש (מכות ז.). **לישנא מעליא.** שמצות ולרך נקוי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). מין במינו. בהרבעת בהמה, מותר להכניס. מותר לאדם להכניס כיצים אבר הזכר, במכחול בשפופרת. מכחול הוא קיסם שמכניסין בשפופרת, קנה שהמכחול בתוכה, והקיסם קרוי מכחול על שם שמחלין בו (ע"ז כ:). **בעבידתיה טרייד.** לנו על מלאכתו ושוכח בהרהור (שם).

מוס' הרא"ש. יד. [דהא] לא מחייב מיתה, ושייך אתנן כה"ג כדתנן (תמורה כט.) האומר הא לך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי ר"מ אומר אינו אתנן וחכמים אומרים הר"ז אתנן ואפי' ר"מ לא קאמר אלא משום דשפחה בעבד שריא כדמפרש התם דיש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית. תוס' ק"ק ע: טו. שהתא חצירה קונה לה בשעת ביאה. תוס' תמורה כט: ד"ה כגון ע"פ שמעק"ק. טז. ולא שכר ביאה. תוס' הרא"ש. יז. אף. תוס' הרא"ש. יח. [ד]עיקר טעמא דאתנן כדמסיק הכא משום דקא יהיב לה הוי אתנן פירוש כיון שצריך לתת לה לצאת ידי שמים אפי' לא היה עומד בחצירה חשיב אתנן ולא מתנה. תוס' ק"ק ע: יט. רק שלא יהא השומן בעין. תוס' הרא"ש. כ. האליה בתנור בפת ועודנו מותר עד שיתנו לתוך החלב. תוס' הרא"ש. כא. כמו. תוס' הרא"ש. כב. י"ל אין קנוח מועיל בתנור כי לעולם הוא פולט וישנו בעין על הפת עד שיסיקנו. תוס' הרא"ש, ועי' תוס' מוגין קיא: כג. [וי"ל] מ"מ כיון דמאדורייתא בעינן כמכחול בשפופרת, די לנו אם נגזור מדרבנן לאיסור אחיזה אבל להכניס מין ושאינו מינו לדיר לא. תוס' הרא"ש.